

Opis bibliograficzny: Andrzej Kwietniewski, *Fotografia i rzeczywistość wizualna*, [w:] *Fotografia jako możliwy widok rzeczywistości*, red. Andrzej Kwietniewski, Jaszczurowa Galeria Fotografii, Kraków 1980, s. 3-6

Uwagi: tekst nieedytowany

Słowa kluczowe: źródła, obrazu, funkcje umysłu, widoki, struktura

Tekst:

“W pewnych warunkach celem komunikacji jest znaczenie ...
W innych przypadkach natomiast celem jest wartość informacyjna, nieograniczone bogactwo możliwych znaczeń”.

/U.Eco/

Techniczne środki wypowiedzi artystycznej powołują do życia język, zmieniający obszar aktywności intelektualnej człowieka. Jednakże potrzebna jest do tego powszechna świadomość potencjalnych możliwości tkwiących w poszczególnych technikach.

Fotografia jako pewien proces obraca się w sferze rzeczywistości wizualnej. Rzeczywistość wizualna to, w przyjętej tutaj nomenklaturze, określona struktura liniowa. Składają się na nią: ŹRÓDŁA OBRAZU — OBRAZ — FUNKCJE UMYŚŁU. Do źródeł obrazu zaliczam czynniki warunkujące jego powstanie /np. światło, układ optyczny i inne/, a funkcje umysłu obejmują wszelkie operacje mózgowe na obrazie siatkówkowym, prowadzące do ukonstytuowania się docelowego elementu widzenia czyli konkretnego widoku.

Widok światła jest w tej sytuacji konstytuowany m.in. właściwościami naszego organu wzroku. Właściwości te, to zespół zmiennych /takich, jak kąt widzenia, ostrość, rozdziel-
[paginacja u dołu: 4 /paginacja u góry: 2]czość, światłoczułość, barwoczułość, percepcja jednostkowa, itd./. Wartości poszczególnych zmiennych są ustalone automatycznie, powodując powstanie pewnego, określonego wyglądu rzeczywistości. Umysł posiada drugi system

automatyzmu postrzegania wpływający w znacznym stopniu na bieżący kształt rzeczywistości wizualnej.

Fotografia została wyposażona we wszystkie wyżej wymienione zmienne, co jest zrozumiałe w kontekście spełnianej przez nią roli. Przy postrzeganiu tzw. norm poprawności technicznej “potwierdza” ona schemat naszego widzenia. Poprawność techniczna to nic innego, jak zespół określonych wartości poszczególnych zmiennych, co pozwala konstruować obrazy zbliżone do widoków postrzegania bezpośredniego. W ten sposób “utwierdza” nas to w przekonaniu o prawidłowości znajomości rzeczywistości. Jednakże pojęcie poprawności technicznej zmieniło się wraz z powszechnym akceptowaniem nowych wartości zmiennych i przyjmowanie ich za “naturalne”. Widać to na przykładzie zaaprobowania obiektywów o różnych od ludzkiego, kątach widzenia, tolerancji w stosunku do kontrastowości i obiektywności barw, itd.

W strukturze rzeczywistości wizualnej jest obecny kanał tzw. przyzwyczajęń wizualnych i szerokość tego kanału, zdeterminowana automatyzmem umysłu /aktualną świadomością i podświadomością/ warunkuje nasze pojęcie o tej rzeczywistości, wpływając na interpretację obrazu. Jednakże staje się to nieistotne w przypadku pozbawionej funkcji umysłowych fotografii. W jej nieautomatycznym układzie optycznym poszczególne zmienne mogą przyjmować wartości dowolne i w ten sposób konstruować obrazy-widoki niedostępne bezpośrednio człowiekowi. Fotografia operuje więc w tzw. kanale widoków możliwych, czyli jest zdolna do ujawniania możliwych widoków rzeczywistości. Dzieje się tak w ramach umożliwiających percepcję człowiekowi, ponieważ szerokość kanału przyzwyczajęń wizualnych, czynnego podczas patrzenia na gotowe zdjęcia /będące tu znowu elementem źródeł obrazu/ nakłada się na kanał widoków możliwych, czynny podczas rejestracji fotograficznej.

Kanał widoków możliwych jest potencjalnie szerszy od kanału przyzwyczajęń wizualnych; aktualna różnica w wykorzystaniu tych dwóch kanałów wyznacza zakres “poznania” w fotografii.

Fotografia, jako samodzielna struktura jest swego rodzaju rzeczywistością wizualną o zerowym poziomie funkcji umysłowych. Toteż zapis fotograficzny jest zawsze “pełniejszy” od mózgowego. Ale jest jednocześnie możliwy do odbioru w przedziale wartości właściwym człowiekowi. Tak więc każdy zapis fotograficzny jest jedną z możliwości obiektywnej rzeczywistości wizualnej, niezależnie czy przypomina widoki bezpośrednie, czy też nie. W takiej sytuacji nie można w przypadku fotografii mówić o cechach przekąźnika, ponieważ nie ujawniają się takowe, a wszystkie elementy obrazu fotograficznego przynależą do świata

realnego. Oznacza to także odebranie fotografii cech charakteryzujących “rzeczywistość plastyczną”.

Jako samodzielna struktura, przestaje być w tym momencie znakiem /zespołem znaków/ zarówno z racji mechanizmu powstawania, jak i sposobu “znakowania”. Jest tym samym, czym sterylny obraz siatkówkowy, autentycznym składnikiem rzeczywistości wizualnej /czy też nią samą/.

Tak traktowane obrazy fotograficzne pozwalają nam pokonać automatyzm bezpośredniego widzenia, dają nową szansę interpretacji otaczających nas widoków, podważających wiarę w “obiektywność” powszechnie nam znanego widoku rzeczywistości.